

Het einde van de tijden Markus 13.1–8

Rev Dr Jos M. Strenght
Heliopolis 2015

De discipelen van Jezus waren diep onder de indruk van het machtige tempelcomplex in Jeruzalem. Zij zeiden tegen elkaar hoe indrukwekkend alles was. Eén van de discipelen zei tegen Jezus:

"Meester, kijk, wat een grote stenen en wat een indrukwekkende gebouwen!" (Markus 13.1)

In Markus 13, Mattheüs 24 en Lukas 21 volgt vervolgens een lange rede van Jezus over wat vaak "het einde van de tijden" wordt genoemd.

Ik weet niet hoe dat voor u is, maar ik vind dit onderwerp tegelijk aantrekkelijk én lastig. Het boeit mij, maar het kan mij ook frustreren. Er worden in onze kerken zoveel verschillende en soms tegenstrijdige dingen over gezegd.

Daarom is het beter om zorgvuldig naar Jezus te luisteren en geen ruimte te geven aan speculaties.

1. De verwoesting van de tempel

De discipelen stonden vol ontzag voor de tempel. Zij kwamen uit Galilea en bezochten Jeruzalem niet vaak. Juist omdat zij van buiten kwamen, waren zij waarschijnlijk nog meer onder de indruk van de pracht van de tempel dan de inwoners van de stad zelf.

Het tempelcomplex besloeg ongeveer een zesde van heel Jeruzalem. De bouw ervan — of beter gezegd, de uitbreiding en verfraaiing van de bestaande tempel — was begonnen rond 20 vóór Christus. Het was het grote bouwproject van koning Herodes, die daarmee naam voor zichzelf wilde maken. De Joodse rabbijnen hadden weinig waardering voor Herodes als persoon, omdat hij bepaald niet godvrezend was. Toch moesten zelfs zij erkennen dat de tempel uitzonderlijk indrukwekkend was.

Zelfs toen Jezus deze woorden uitsprak, ongeveer vijftig jaar nadat de werkzaamheden waren begonnen, was het bouwwerk nog altijd niet voltooid.

Het centrale tempelgebouw was bekleed met massief goud. Wanneer de zon erop scheen, was de tempel al van grote afstand zichtbaar. Het was werkelijk het hoogtepunt van menselijke bouwkunst en architectuur. Ontzagwekkend indrukwekkend.

Bovendien straalde het geheel een gevoel van onverwoestbaarheid uit.

Maar Jezus keek naar de tempel en zei:

"Ziet u deze grote gebouwen? Er zal hier zeker niet één steen op de andere steen gelaten worden die niet afgebroken zal worden." (Markus 13.2)

En inderdaad, in het jaar 70 na Christus werd de tempel volledig verwoest, precies zoals Jezus had voorzien.

Sommige van de stenen waarover Jezus sprak, waren ongeveer twaalf meter lang, vier meter breed en vijf meter hoog. Zij wogen naar schatting honderdvijftig ton. Dat schrijft de Joodse geschiedschrijver Flavius Josephus, die als ooggetuige een levendige beschrijving gaf van de verwoesting in zijn boek De Joodse Oorlog.

Nadat Israël in 1967 Oost-Jeruzalem had veroverd, hebben archeologen daadwerkelijk enkele van deze enorme stenen opgegraven.

De verwoesting van de tempel kwam na vier jaar oorlog, van 66 tot 70 na Christus. Fanatieke Joodse opstandelingen waren ervan overtuigd dat God hun opstand tegen de Romeinen zou zegenen en hun de overwinning zou geven.

Het tegenovergestelde gebeurde.

Uiteindelijk trok generaal Titus, de zoon van keizer Vespasianus, met zijn leger Jeruzalem binnen. De stad werd met de grond gelijk gemaakt en de tempel volledig verwoest. Men schat dat meer dan een miljoen Joden, die zich in de belegerde stad bevonden, om het leven kwamen.

Deze ramp was het directe gevolg van de beslissing van de Joodse opstandelingen om de wapens op te nemen tegen Rome. Hun opstand riep een verwoestende Romeinse reactie op.

Maar waarom kwam God Zijn tempel niet te hulp?

De verwoesting was ook een verbondsoordeel van God.

In Mattheüs 23:33-38 zegt Jezus:

"Slangen, adderengebroed, hoe zou u aan de veroordeling tot de hel ontkomen? Daarom, zie, Ik zend tot u profeten, wijzen en schriftgeleerden. Sommigen van hen zult u doden en kruisigen, en sommigen van hen zult u geselen in uw synagogen en van stad tot stad vervolgen, opdat over u al het rechtvaardige bloed zal komen dat op de aarde vergoten is... Voorwaar, Ik zeg u: al deze dingen zullen komen over dit geslacht.

Jeruzalem, Jeruzalem, u die de profeten doodt en stenigt wie naar u toe gezonden zijn! Hoe vaak heb Ik uw kinderen bijeen willen brengen, zoals een hen haar kuikens bijeenbrengt onder haar vleugels; maar u hebt niet gewild. Zie, uw huis wordt als een woestenij voor u achtergelaten."

Daarna begon Jezus te spreken over de verwoesting van Jeruzalem en van de tempel. Die verwoesting was een oordeel over de manier waarop de stad steeds opnieuw Gods boodschappers had behandeld.

De verwoesting van de tempel had bovendien een diepe theologische betekenis.

In de Hebreeënbrief, die wij vandaag hebben gelezen, staat:

"Nu wij dan, broeders, vrijmoedigheid hebben om in te gaan in het heiligdom door het bloed van Jezus, langs een nieuwe en levende weg, die Hij voor ons heeft ingewijd door het voorhangsel, dat is door Zijn vlees, en nu wij een grote Priester hebben over het huis van God, laten wij tot Hem naderen met een waarachtig hart..." (Hebreeën 10.19-22)

Door Jezus Christus hebben wij rechtstreeks toegang tot God. De tempel die wij binnengaan, is de hemelse tempel zelf. Daarom is er geen aardse tempel in Jeruzalem meer nodig.

Het volmaakte Lam is immers eens en voor altijd geofferd. Er zijn geen dierenoffers meer nodig en ook geen tempel van steen. Door Jezus Christus kan God overal gevonden worden.

Waarom zou er dan nog een tempel in Jeruzalem nodig zijn?

2. Moeilijke tijden voor de gelovigen

De discipelen begrepen dit alles nog niet. Zij waren vooral onder de indruk van de prachtige gebouwen. Daarom schokte Jezus hen met Zijn woorden, waarop zij Hem vroegen:

"Zeg ons, wanneer zullen deze dingen gebeuren? En wat is het teken wanneer al deze dingen volbracht zullen worden?" (Markus 13.4)

Met andere woorden: wanneer zal dit gebeuren, en welk teken gaat eraan vooraf?

De Joden waren sterk gericht op tekenen. Zij konden zich nauwelijks voorstellen dat ingrijpende gebeurtenissen in Gods heilsplan zouden plaatsvinden zonder indrukwekkende kosmische verschijnselen: vallende sterren, een bloedrode zon of een verduisterde maan.

Jezus legde uit welke tekenen zouden voorafgaan aan de verwoesting van de tempel:

"Pas op dat niemand u misleidt. Want velen zullen komen onder Mijn Naam en zeggen: Ik ben de Christus; en zij zullen velen misleiden. En wanneer u zult horen van oorlogen en geruchten van oorlogen, raak dan niet in verwarring; want het moet gebeuren, maar het is nog niet het einde. Want het ene volk zal tegen het andere volk opstaan en het ene koninkrijk tegen het andere koninkrijk; en er zullen aardbevingen zijn in verschillende plaatsen en er zullen hongersnoden zijn." (Markus 13.5-8)

Jezus sprak hier niet over oorlogen en aardbevingen in onze eenentwintigste eeuw. Hij sprak over rampen die een teken zouden zijn dat de verwoesting van de tempel nabij was.

Ik heb veel boeken gelezen over het einde van de tijden. Vaak wordt daarin gewezen op de vele oorlogen, tsunami's en aardbevingen van onze tijd. Maar Jezus sprak hier niet over onze tijd. Hij waarschuwde Zijn discipelen, zodat zij zouden weten wanneer de verwoesting van Jeruzalem naderde — de gebeurtenissen die uitliepen op het jaar 70 na Christus.

Dát zijn de tekenen waar de discipelen naar vroegen. Wanneer jullie deze dingen zien gebeuren, zegt Jezus als het ware, zorg er dan voor dat je niet meer in Jeruzalem bent.

En inderdaad, de volgelingen van Jezus verlieten Jeruzalem op tijd.

Toen Jezus deze woorden uitsprak, kende het Romeinse Rijk al tientallen jaren een betrekkelijke vrede. Er waren nauwelijks oorlogen. Maar ongeveer veertig jaar later was er overal oorlog, zelfs een burgeroorlog binnen het Romeinse Rijk.

Verder zegt Jezus, in dezelfde rede, zoals wij lezen in Markus 13.30:

"Voorwaar, Ik zeg u dat dit geslacht zeker niet voorbij zal gaan voordat al deze dingen gebeurd zijn."

De belangrijkste profetieën in Markus 13 gaan dus in de eerste plaats niet over onze tijd, maar over de generatie van de discipelen.

Jezus maakte duidelijk dat Zijn eerste volgelingen, vóór dit ingrijpende verbondsoordeel van God zou plaatsvinden, vervolgd zouden worden door hun eigen volksgenoten. Zoals wij ook hoorden in het Evangelie naar Mattheüs:

"...opdat over u al het rechtvaardige bloed zal komen dat op de aarde vergoten is... Voorwaar, Ik zeg u: al deze dingen zullen over dit geslacht komen." (Mattheüs 23.35-36)

Het volgen van Jezus Christus zou de discipelen in een uiterst moeilijke positie brengen. Zijzelf maakten deel uit van het teken van wat God ging doen.

Zij zouden verleid worden door valse messiassen. Zij zouden vervolgd worden. Zij zouden te maken krijgen met hongersnoden en aardbevingen. Al deze dingen vormden tekenen dat de verwoesting van Jeruzalem nabij was.

Toch geeft Jezus ons hier een beeld dat lijkt op een foto waarop de voorgrond scherp zichtbaar is, terwijl op de achtergrond ook andere dingen te zien zijn: minder scherp, wat vager, maar daarom niet minder werkelijk.

Op de voorgrond staat de verwoesting van Jeruzalem en alles wat daaraan voorafgaat.

Op de achtergrond zien wij dat in een verdere toekomst vergelijkbare gebeurtenissen opnieuw zullen voorkomen.

Niet opnieuw de verwoesting van Jeruzalem, maar wel dat het leven van veel christenen ook vandaag sterk lijkt op dat van de eerste apostelen.

Ook nu kan het doen van Gods wil ons in grote moeilijkheden brengen. En ook wij zijn voor deze wereld een teken dat er op een dag iets ontzagwekkends en beslissends zal gebeuren.

Veel christenen worden vandaag de dag even zwaar vervolgd als de eerste christenen. En wie geen vervolging meemaakt, loopt weer een ander gevaar: geestelijke stilstand, cynisme of de gedachte dat God eigenlijk niet veel meer doet in deze wereld.

Maar wij moeten geduldig blijven wachten. Zoals Christus eenmaal kwam om de tempel te oordelen en een nieuw begin te maken, zo verwachten wij ook vandaag Zijn komst om het werk dat Hij begonnen is te voltooien — maar dan op wereldwijde schaal.

3. Weeën

Over de vervolgingen, hongersnoden en aardbevingen die de eerste christenen te wachten stonden, zei Jezus: "Dit alles is nog maar het begin van de weeën." (Markus 13.8)

Juist doordat Jezus spreekt over weeën, begrijpen wij beter wat Hij bedoelt.

Het beeld van de weeën werd in het Jodendom al eeuwenlang gebruikt wanneer men sprak over de manier waarop God Zijn nieuwe wereld, het Koninkrijk van de Messias, zou laten aanbreken. Dat is de nieuwe schepping, de toekomstige wereld waarin barmhartigheid en vrede zullen heersen.

De grote profeten van het Oude Testament, evenals vele Joodse theologen, spraken over de weeën die deze oude wereld moet doormaken voordat de nieuwe wereld geboren wordt.

Jezus verkondigde dat nieuwe Koninkrijk van God. Soms benadrukte Hij dat het dichtbij was, zelfs al aanwezig. Op andere momenten sprak Hij erover als iets dat nog moest komen.

Dat lijkt op de geboorte van een kind. Het kind leeft al in de moederschoot en de geboorte is misschien zelfs al begonnen. De moeder lijdt onder de weeën, maar het kind is nog niet geboren.

Met de komst van Jezus is de nieuwe wereld, de nieuwe schepping, werkelijk begonnen. Toch is zij nog bezig zich over de hele wereld te verbreiden. De verwoesting van de tempel was een belangrijk teken dat de oude wereld op haar einde begon te lopen.

Ook wij leven vandaag nog in die tussenliggende tijd.

De nieuwe wereld is gekomen, maar de oude is nog niet verdwenen.

En die oude wereld, met haar oorlogen, honger, aardbevingen, vervolging van christenen en onrecht, lijkt soms nog springlevend. Zij verzet zich met kracht tegen ieder teken van de nieuwe wereld die komt.

Paulus schrijft hierover in Romeinen 8:

"Want wij weten dat heel de schepping gezamenlijk zucht en gezamenlijk in barensnood verkeert tot nu toe. En dat niet alleen, maar ook wijzelf, die de eerstelingen van de Geest hebben, ook wijzelf zuchten in onszelf, in de verwachting van de aanneming tot kinderen, namelijk de verlossing van ons lichaam. Want in deze hoop zijn wij zalig geworden. Hoop nu die gezien wordt, is geen hoop. Immers, wat iemand ziet, waarom zou hij dat nog hopen? Maar als wij hopen wat wij niet zien, dan verwachten wij het met volharding." (Romeinen 8.22-25)

Als christenen leven wij midden in deze spanningsvolle werkelijkheid. Samen met de oude schepping zuchten wij naar vernieuwing. Ook wij worden ziek. Ook wij lijden. Ook wij kennen verdriet en pijn.

Tegelijkertijd mogen wij nu al genieten van de eerste vruchten van de nieuwe schepping. In God, in Christus en door de Heilige Geest is die nieuwe werkelijkheid reeds aanwezig, al is zij nog niet voltooid.

Daarom leven wij nog altijd in de tijd van de weeën.

Conclusie

In deze tijd is geduld het sleutelwoord.

Niet het berustende geduld dat zegt: "We wachten wel af wat er gebeurt," maar een actief en verwachtingsvol geduld.

Omdat wij zien wat God begonnen is, verwachten wij met verlangen wat Hij nog zal voltooien.

Dat is het geduld van mensen die weten dat Gods goede toekomst zeker komt. Daarom leven wij vandaag, midden in deze oude wereld, als burgers van de nieuwe wereld. Wij leven uit liefde, geloof en hoop, in welke omstandigheden wij ons ook bevinden.

En wij houden vol.

+ In de Naam van de Vader en van de Zoon en van de Heilige Geest